

Vojenské správní úřady – anglicky „military territorial administrative authorities“, francouzsky „administration territoriale militaire“ – jsou důležité vojenské orgány, které v současné době tvoří krajská vojenská velitelství. Mimo výkon státní správy současně plní úkoly obrany státu. Obsah jejich činnosti určuje předpis Org-2-1 – Působnost a organizační struktura krajského vojenského velitelství, který vymezuje působnost, úkoly a organizační strukturu v jeho územním obvodu. Zároveň stanovuje odpovědnost a povinnosti vedoucích zaměstnanců a upravuje jejich vzájemné vztahy v organizační struktuře krajského vojenského velitelství. Následující příspěvek sleduje historii jejich vzniku a zřízení v rámci vytvoření samostatné Republiky československé až po přítomnost.

Vojenské správní úřady v Republice československé (1918 – 1938) plnily úkoly spojené především s doplňováním armády a evidencí vojenských osob mimo službu. Území státu bylo rozděleno na doplňovací okresy, v nichž jako výkonné orgány doplňovací služby působila doplňovací okresní velitelství. Sídla těchto velitelství byla zpravidla zároveň názvem doplňovacího okresu, pokud z různých mimořádných důvodů nebylo nutné příslušné velitelství dočasně umístit do jiného města okresu. Doplňovací okresy zahrnovaly území několika okresů politických. Doplňovací služba byla řízena ministerstvem národní obrany prostřednictvím zemských vojenských velitelství, respektive později velitelství sborů.

Úkol evidence kmenového počtu u tzv. kmenových těles (byly to samostatné útvary, jímž příslušelo vést kmenovou agendu vojenských osob) příslušel početní službě. Byla vykonávána samostatnými vojskovými tělesy za řízení ministerstva národní obrany a zemských vojenských velitelství, resp. velitelství sborů.

V prvním období po roce 1918 byla převzata a obnovena síť bývalých rakousko-uherských doplňovacích velitelství i s jejím dělením na tři druhy. Na přelomu roku 1920 bylo tak v činnosti 40 doplňovacích velitelství a vedle toho ještě doplňovací velitelství zeměbranecká a domobranecká. V důsledku koncepce jednotné armády byla k 31. prosinci 1919 zeměbranecká okresní velitelství zrušena a 30. června 1921 zlikvidována i velitelství domobranecká. Až do roku 1922 fungovaly místo domobraneckých doplňovacích okresních velitelství domobranecké skupiny u doplňovacích okresních velitelství téže posádky.

Na základě branného zákona č.193/20 Sb., a příslušných prováděcích předpisů byla stanovena definitivní síť 48 doplňovacích okresních velitelství (DOV). K její realizaci bylo třeba zřídit dalších osm nových velitelství. Stalo se tak postupně. Roku 1921 byl doplňovací okres Praha rozdělen na okres Velká Praha a Praha – venkov. Podobně vznikly roku 1923 z doplňovacího okresu Brno okresy Velké Brno a Brno – venkov. V témže roce byly zřízeny doplňovací okresy Uherské Hradiště, Klatovy a Hranice. O rok později vznikl doplňovací okres Valašské Meziříčí, roku 1925 Česká Lípa a roku 1926 Most.

Takto ustálená síť doplňovacích okresů působila až do konce roku 1938, přičemž došlo vedle některých menších územních změn v důsledku úpravy hranic politických okresů pouze

k přesunům sídla doplňovacích okresních velitelství a tedy i názvu doplňovacího okresu, popřípadě k přejmenování okresu podle skutečného sídla doplňovacího okresního velitelství. Byla to po vydání nových branných předpisů roku 1927 změna DOV Lučenec v DOV Banská Bystrica, DOV Rimavská Sobota v DOV Tisovec a znovu v DOV Brezno nad Hronom (1937), a DOV Frýdek v DOV Místek (1928). Z důvodů státně obraných byl roku 1935 doplňovací okres Chomutov přejmenován a sídlo DOV přeloženo do Žatce a o rok později podobně změněn doplňovací okres Most v Louny.

Okupace pohraničí po Mnichovu vedla k přesunu sídel některých doplňovacích velitelství a k přejmenování doplňovacích okresů. Tak bylo DOV Jindřichův Hradec změněno na Tábor, DOV Košice na Spišskou Novou Ves a DOV Litoměřice na Kralupy nad Vltavou. Zároveň byla řada doplňovacích okresních velitelství z pohraničí, evakuovaná do vnitrozemí, zrušena. Byla to DOV Česká Lípa, Cheb, Žatec, Opava, Šumperk, Znojmo, Levice, Nové Zámky a Užhorod. Celkový počet tak klesl na třicet sedm.

Po druhé světové válce od 1. října 1945 vešla v platnost tzv. zdokonalená nebo také v jiných pramenech uváděná tzv. mírová organizace armády. Hlavní štáb se snažil s její pomocí zdokonalit původní organizaci při důslednějším respektování ekonomických a finančních možností státu i sníženého počtu obyvatel. Byly zavedeny tři druhy jednotek: na starých počtech, rámcové a náhradní. Rámcové jednotky byly jednotky s neúplnými početními stavu, které měly za úkol cvičit zálohy. Na předepsané počty byly jimi doplňovány především při větších cvičeních a v případě mobilizace. Z organizace předmnichovské čs. armády byly obnoveny tzv. náhradní útvary. V míru měl každý útvar své náhradní těleso, u kterého se vedla kmenová evidence osob vytvářejících mobilizační sled. Náhradní těleso zajišťovalo a skladovalo výstroj a výzbroj pro své záložníky a připravovalo vše k jejich mobilizaci. Za války zpravidla mělo zůstat v mírové posádce a mělo se starat o první výcvik nováčků a záloh, sestavovat z nich pochodové útvary, jimiž se doplňovaly ztráty vojenského útvaru na frontě.

Tyto úkoly řešila náhradní tělesa ve spolupráci s doplňovací správou, která se územně členila na 46 doplňovacích okresních velitelství. Systém doplňování byl převzat z předmnichovské čs. armády a vycházel ze zkušeností z první světové války.

K 1. říjnu 1949 přešla doplňovací služba ustanovením č. 6107 plně na nově vzniklá krajská vojenská velitelství (KVV), která ji vykonávala pro celé území kraje. Stejně tak převzala KVV od velitelství vojenských oblastí agendu vojenské evidence motorových vozidel a koní apod. Rozkazem ministra národní obrany č. 70 z 21. března 1951 s účinností od 1. dubna 1951 ve spojitosti s reorganizací teritoriálních orgánů vojenské správy, byl vydán Organizační řád místních vojenských velitelství, který změnil ustanovení o KVV z roku 1949. V roce 1953 byla vytvořena okresní vojenská velitelství (OVV) v sídlech okresů a místní vojenská velitelství (MVV) v některých větších městech, která postupně převzala doplňovací agendu na území své působnosti. V červnu 1953 bylo při reorganizaci velitelství vojenských okruhů vytvořeno v rámci jeho štábu oddělení doplňovací a služby vojsk, které řídilo doplňovací službu na území své správní působnosti.

Na základě Rozkazu ministra národní obrany generála armády Alexeje Čepičky č. 52 z 27. listopadu 1953 byly s platností od 1. ledna 1954 přejmenovány krajská (městská) a okresní (obvodní) vojenská velitelství na krajské (městské) a okresní (obvodní) vojenské správy.

Reorganizace místních (obvodních, městských, okresních) vojenských správ a úprava řízení jejich činnosti byla provedena dále k 6. dubnu 1960 vzhledem k novému územně správnímu členění státu na základě nařízení ministerstva národní obrany č. 06 z 6.4. 1960.

Místním vojenským správám bylo stanoveno, že jsou územním vojenským správním orgánem určeným k zabezpečení mobilizačních příprav a provedení mobilizace ve stanoveném rozsahu a k doplňování ozbrojených sil. Jejich působnost byla upravena zákony a dalšími obecně právními předpisy, výnosy, rozkazy a nařízeními prezidenta, ministra obrany, náčelníka generálního štábu Čs. armády-náměstka ministra obrany, velitele vojenského velitelství (Západ, Střed, Východ) a velitele vyššího doplňovacího velitelství.

Hlavními úkoly místní vojenské správy bylo:

- ❑ ve stanoveném rozsahu zabezpečovat uplatňování práv a povinností občanů a organizací ve věcech branné povinnosti;
- ❑ plánovat a zabezpečovat mobilizační přípravy a provádět mobilizaci;
- ❑ doplňovat ozbrojené síly odvedenci, vojáky v záloze a věcnými prostředky z civilního sektoru;
- ❑ doplňovat vojenské školy uchazeči z řad občanské mládeže a organizovat přímé náborové vojáky v záloze do služebního poměru vojáka z povolání a do další služby.

S účinností od 1.1.1992 dochází k přejmenování krajských vojenských správ na vyšší doplňovací velitelství. Důvodem je změna státoprávního uspořádání, kdy kraje byly zrušeny a zůstaly v platnosti pouze okresní úřady. Celkově byly úkoly vyšším doplňovacím velitelstvím ponechány, tj. nadále řídit okresní vojenské správy, zabezpečovat obranu stanoveného území, objektů důležitých pro obranu státu (řídit strážní jednotky ve stanoveném územním obvodu), mobilizačně vytvořit a doplnit stanovené útvary a zařízení. Na změnu státoprávního uspořádání však paradoxně nereagovala Policie České republiky a i nadále si zachovala územní členění podle starých krajů.

Zákonem č. 218/1999 Sb. ze dne 14. září 1999 o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon) bylo zřízeno 86 územních vojenských správ, jejichž obvody kopírovaly územní obvody okresů České republiky a osm velitelství územní obrany. Tento zákon nahradil branný zákon č. 92/1949 Sb., který s některými úpravami ve svém základu platil neskutečných 50 let! Nový zákon stanovil, že územní vojenské správy jsou vojenskými správními úřady prvního stupně a velitelství územní obrany vojenskými správními úřady druhého stupně. Mimo správní povinnosti jim bylo zároveň zákonem stanoveno, že současně plní úkoly obrany státu.

Pro činnost územních vojenských správ byla vydána s účinností od 1. července 2000 „Působnost územní vojenské správy v míru“ č.j. 8/42-186/2000-1203, která stanovila hlavní zásady činnosti územní vojenské správy v míru. Nahradila „Působnost okresní, obvodní, městské vojenské správy v míru“ č.j. 35015/36-MDO ze dne 24. září 1997.

Hlavními úkoly územní vojenské správy bylo:

- ❑ plnit úkoly na úseku branné povinnosti;
- ❑ plánovat a zabezpečovat mobilizační přípravy, provádět mobilizaci ve stanoveném rozsahu a projednávat ji s územními orgány státní správy a samosprávy;
- ❑ doplňovat ozbrojené síly ČR odvedenci, vojáky v záloze, středním zdravotnickým personálem a věcnými prostředky;
- ❑ spolupracovat s výběrovým a rekručním střediskem AČR;
- ❑ zabezpečovat péči o vojenské veterány a vojenské důchodce.

Od 1. ledna 2003 bylo **novelizací zákona č. 218/1999 Sb.**, zřízeno 35 územních vojenských správ, jako vojenských správních úřadů prvního stupně a Hlavní doplňovací úřad Tábor, jako

vojenský správní úřad druhého stupně. Krajské vojenské velitelství obdrželo novou působnost (Č.j. 883/24-14/2002-4300), kterou jí bylo vymezeno místo v systému obrany a ochrany území ve stanoveném obvodu při řízení podřízených součástí.

Na základě zákona č. 585/2004 Sb., bylo dnem 29. listopadu 2004 zřízeno 14 krajských vojenských velitelství s úkolem výkonu státní správy (výkon vojensko-správních činností prvního stupně) a zároveň plnění úkolů obrany státu ve stanoveném obvodu. Pro činnost krajského vojenského velitelství vydalo Velitelství sil podpory a výcviku Stará Boleslav s účinností od 1.1. 2005 „Působnost krajského vojenského velitelství v míru“ Č.j. 3045-116/2004-2565-OS (POM-167), kde bylo dále stanoveno, že KVV plánuje a koordinuje plnění úkolů při řešení krizových situací, plánuje a zabezpečuje mobilizační přípravy a provádění mobilizace ve stanoveném rozsahu a projednává je s územními orgány státní správy a samosprávy, plánuje a provádí doplňování ozbrojených sil ČR mobilizačními zálohami, zabezpečuje péči o vojenské veterány, vojenské důchodce a rehabilitované včetně podpory činnosti vojenských zájmových sdružení na krajské úrovni.

S účinností k 1. březnu 2005 byla vydána nová „Působnost krajského vojenského velitelství“ POM-178, kde bylo opět vymezeno místo a úloha krajského vojenského velitelství jako vojenského správního úřadu prvního stupně, včetně úkolu obrany státu.

1. listopadu 2005 vydává Ministerstvo obrany s účinností od 1.1. 2006 „Prozatímní působnost krajského vojenského velitelství“ Č.j. 50445-68/2005/DP-1203/1, která reaguje na změnu organizační struktury KVV. S účinností od 1.1. 2006 se v rámci KVV vytvořilo oddělení nábory, které plní úkoly na úseku nábory, profesního poradenství a administrace povolávacího procesu.

Posledním dokumentem, který vymezuje působnost, úkoly a organizační strukturu KVV, jako vojenského správního úřadu prvního stupně v jeho územním obvodu, je předpis Org-2-1 „Působnost a organizační struktura krajského vojenského velitelství“ vydané Ministerstvem obrany 3. listopadu 2006 s účinností od 1. ledna 2007.

Literatura:

Zákon č. 193/1920 Sb., Branný zákon Republiky československé.

Zákon č. 92/1949 Sb., Branný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/1999 Sb., o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon), ve znění zákona č. 238/2000 Sb.

Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), ve znění pozdějších předpisů.

R MNO č. 70/1951.

R MNO č. 52/1953.

R MNO č. 43/1991.

Nařízení MNO č. 08/1959.

Nařízení MNO č. 06/1960.

Org-2-1. Působnost a organizační struktura krajského vojenského velitelství. MO Praha 2006.

SKORUŠA, L. Právní aspekty řešení krizových situací s účastí AČR. [přednáška] Brno 2006.